

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 16/05-39

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. júna 2005 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Juraja Horvátha a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť spoločnosti N., spol. s r. o., so sídlom B., zastúpenej advokátom JUDr. I. M., Ž., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 864/98 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 864/98 porušil základné právo spoločnosti N., spol. s r. o., na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresnému súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 864/98 p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných prietahov.

3. Spoločnosti N., spol. s r. o., p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 50 000 Sk (slovom päťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Žilina p o v i n n ý vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Spoločnosti N., spol. s r. o., p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 11 993 Sk (slovom jedenásť tisíc deväťstodeväťdesiat tri slovenských korún), ktorú je Okresný súd Žilina p o v i n n ý vyplatiť na účet jej advokáta JUDr. I. M., Ž., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 18. januára 2005 č. k. IV. ÚS 16/05–20 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť spoločnosti N., spol. s r. o., so sídlom B. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. I. M., Ž., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 864/98.

V tejto veci pôvodne prijímal sťažnosť IV. senát ústavného súdu, pretože v roku 2004 a v roku 2005 v súlade s rozvrhom práce na tento rok bol sudca spravodajca Juraj Horváth členom IV. senátu ústavného súdu. Plénum ústavného súdu uznesením z 31. mája 2005 Dodatkom č. 1 k Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na rok 2005 sp. zn. Spr 1164/04 rozhodlo, že s účinnosťou od 8. júna 2005 sa sudca spravodajca Juraj

Horváth stal členom I. senátu ústavného súdu. Plénum ústavného súdu zároveň rozhodlo, že veci, v ktorých je sudcom spravodajcom Juraj Horváth, sa prejednávajú v I. senáte ústavného súdu. Z tohto dôvodu sa táto vec prejedнала a rozhodla vo veci samej v zložení, ktoré je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

1.1. Zo sťažnosti vyplýva, že pôvodný žalobca (predchodca sťažovateľky) sa žalobou z 22. novembra 1995 doručenou Okresnému súdu Považská Bystrica 23. novembra 1995 domáhal od žalovaných zaplata 780 800 Sk s príslušenstvom. Na základe námietky zaujatosti uplatnenej pôvodným žalobcom „27. marca 1996“ proti všetkým sudcom Okresného súdu Považská Bystrica Krajský súd v Banskej Bystrici uznesením sp. zn. 16 Nc 975/96 z 29. januára 1997 vylúčil z prejednávania a rozhodnutia veci všetkých sudcov Okresného súdu Považská Bystrica a vec prikázal na rozhodnutie okresnému súdu. Sťažovateľka podaním z 15. júla 2002 doručeným okresnému súdu 18. júla 2002 žiadala o pripustenie „zámeny“ na strane žalobcu z dôvodu, že jej bola postúpená pohľadávka uplatňovaná žalobcom proti žalovaným. Okresný súd uznesením zo 14. júna 2004 pripustil zmenu na strane žalobcu, proti čomu sa žalovaní odvolali 21. júna 2004 (podaním doručeným okresnému súdu 24. júna 2004).

Sťažovateľka v sťažnosti okrem iného uviedla: *„Postup sťažovateľa možno hodnotiť ako aktívny. Bez zbytočného odkladu reagoval na požiadavky a výzvy konajúceho súdu. Viacerými vyjadreniami oznámil bez meškania konajúcemu súdu v súlade s jeho výzvami rozhodné skutočnosti právnej a skutkovej povahy. Opakovane sa domáhal u konajúceho súdu určenia termínu pojednávania. Sťažnosťou zo dňa 7. 6. 2004 adresovanou predsedovi konajúceho súdu namietal nečinnosť prvostupňového súdu. Sťažovateľ teda svojím postupom nezaložil príčinu spomaleného postupu súdu. (...)*

V našom prípade nebolo do podania tejto sťažnosti orgánom s právomocou vo veci konať právoplatne rozhodnuté (8 rokov a 8 mesiacov). Žalobný návrh bol podaný dňa 22. 11. 1995. Vo veci nebolo vykonané žiadne pojednávanie. Do vydania uznesenia o pripustení zmeny účastníkov zo dňa 14. 6. 2004 neuskutočnil konajúci súd v predmetnej veci nijaký procesne relevantný úkon smerujúci k odstráneniu právnej neistoty. O procesnom návrhu navrhovateľa o pripustení zámeny účastníkov na strane navrhovateľa

konal odporca dva roky. Až po podaní sťažnosti zo dňa 7. 6. 2004 konajúci sudca rozhodol o uvedenom procesnom návrhu navrhovateľa a určil termín pojednávania. (...)

Sme toho názoru, že nečinnosťou Okresného súdu v Žiline, sp. zn. 12 C 864/98 došlo k porušeniu práva sťažovateľa priznanému mu v článku 48 ods. 2 Ústavy SR a v čl. 6 ods. 1 Dohovoru na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov. V posudzovanom prípade aktívnej činnosti súdu nebránila žiadna zákonná prekážka. V čase podanie tejto ústavnej sťažnosti (uplatnenia ochrany) porušenie označeného základného práva naďalej trvá.“

Sťažovateľka sa domáhala aj priznania primeraného finančného zadostučinenia, z dôvodu, že „je súkromným podnikateľom a absencia finančných prostriedkov znamená pre neho z hospodárskeho hľadiska katastrofálne následky. Pretrvávajúca právna neistota v označenom konaní ohľadom možnosti vysporiadať svoje právne a finančné vzťahy s odporcami prostredníctvom všeobecného súdu má pre neho v konečnom dôsledku vplyv na schopnosť plniť svoje finančné záväzky a následne na samotnú existenciu sťažovateľa. Uvedená právna neistota sťažovateľa je zvýraznená jeho nemalými výdajmi v súvislosti s uplatnením práva, samotnou výškou žalovanej pohľadávky a pretrvávajúcimi prieťahmi v konaní“.

Na základe uvedených skutočností sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd takto rozhodol:

„Právo sťažovateľa – N., spol. s r.o., so sídlom B. na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov zaručené podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní pred Okresným súdom v Žiline, č. k.: 12 C 864/98 vo veci žalobného návrhu sťažovateľa o zaplatenie istiny 780.800,- Sk s prísl. porušené bolo.

Ústavný súd Slovenskej republiky v súlade s čl. 127 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky prikazuje Okresnému súdu v Žiline, č. k.: 12 C 864/98 vo veci žalobného návrhu sťažovateľa o zaplatenie istiny 780.800,- Sk s prísl. konať.

Ústavný súd zároveň v súlade s čl. 127 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky priznáva sťažovateľovi primerané finančné zadostučinenie v celkovej výške 100.000,- Sk

Odporca je ďalej povinný uhradiť na účet právneho zástupcu navrhovateľa JUDr. I. M., (...) titulom trov právneho zastúpenia čiastku 9.340,- Sk za 2 úkony právnej pomoci podľa ust. § 16, § 13 ods. 8, § 19 ods. 3 vyhlášky MS SR č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (prevzatie a príprava zastúpenia, ústavná sťažnosť - pri úkone právnej pomoci 4.534,- Sk a režijnom paušále 136,- Sk).“

2. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili obaja účastníci konania: za okresný súd jeho predseda JUDr. P. H. a zákonná sudkyňa JUDr. D. C. listami sp. zn. Spr 3527/04 zo 4. októbra 2004, z 22. októbra 2004 a z 30. marca 2005 a právny zástupca sťažovateľky stanoviskom k uvedeným vyjadreniam okresného súdu listami zo 16. novembra 2004 a zo 7. apríla 2005.

2.1. Zákonná sudkyňa okresného súdu vo svojom vyjadrení uviedla:

„S obsahom sťažnosti sa v žiadnom prípade nestotožňujem. Poukazujem na to, že v predmetnej veci bolo konané v zmysle možností existujúcich na tunajšom súde. Vo veci bol podaný návrh na pripustenie zámeny účastníkov na strane navrhovateľa, o ktorej bolo rozhodnuté uznesením OS v Žiline. V zákonom stanovenej lehote podal odporca cestou právneho zástupcu voči uvedenému uzneseniu odvolanie. V súčasnej dobe sa spisový materiál nachádza na Krajskom súde v Žiline od 6. 7. 2004.

Nepopieram, že v uvedenej právnej veci došlo k prieťahom v konaní. Namietam však svoju subjektívnu zodpovednosť za daný stav v predmetnej veci. Skutočnosť, že som vo veci nekonala priebežne je spôsobená objektívnymi okolnosťami spočívajúcimi v neprimeranom množstve vecí v mojom senáte (ako aj v iných senátoch tunajšieho súdu), v dôsledku čoho som nemala možnosť a nemám možnosť prejednávať veci bez zbytočných prieťahov. (...)

V konkrétnej veci sa jedná o skutkovo aj právne zložitý spor.“

Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení z 22. októbra 2004 uviedol:

«V prvom rade poukazujem na skutočnosť, že sťažovateľ si môže uplatňovať nároky vo vzťahu k prieťahom v konaní najskôr od 18. 7. 2002, kedy podal návrh na pripustenie zmeny účastníkov na strane navrhovateľa. Pôvodný navrhovateľ bol úplne iný subjekt,

pohľadávku nadobudol súčasný navrhovateľ až ako tretí v poradí. Nie je podstatné kedy nadobudol pohľadávku, ale kedy učinil úkon vo vzťahu k súdu. Nie je podstatné, že inak vstúpil do práv a povinností pôvodného navrhovateľa. Nemohli účinky tvrdených prietahov smerovať k „neúčastníkovi“ a nemohol tieto účinky dodatočne ani „nadobudnúť“.»

Vo vyjadrení z 30. marca 2005 predseda okresného súdu uviedol:

„Návrh, aby náš súd vo veci konal, je bezpredmetný, lebo súd nepretržite a nadštandardne vo veci v rokoch 2004 – 2005 koná. (...)

Do 7/2002 však sťažovateľ netrpel ujmu z titulu prietahov v konaní a ani nemohol vstúpiť do práv vyplývajúcich z ujmy. Je to obsahovo vylúčené. Pohľadávku získal postúpením a len odvtedy bol oprávnenou osobou.“

2.2. Právny zástupca sťažovateľky vo svojom stanovisku zo 7. apríla 2005 k uvedeným vyjadreniam okresného súdu uviedol:

„Sťažovateľ nepopiera, že Okresný súd v Žiline od mesiaca jún 2004 vo veci v podstate začal konať. Uvedené však bolo vyvolané až podaním sťažnosti na postup súdu jeho predsedovi dňa 07. 06. 2004. V tejto súvislosti je snád' potrebné uviesť, že žalobný návrh vo veci bol podaný už dňa 22. 11. 1995.

S poukazom na vyššie definovaný účel namietaného ústavného práva sa sťažovateľ domáha konania bez zbytočných prietahov smerujúceho k odstráneniu právnej neistoty. Uvedené je splnené až právoplatným rozhodnutím vo veci a nie len samotným prerokovaním na príslušnom orgáne. Na základe uvedeného sa sťažovateľ domáha uloženia povinnosti vo veci konať. Z tohto dôvodu (absencia právoplatného rozhodnutia vo veci) trvá aj nepriaznivý stav.

Sťažovateľ s poukazom na ust. § 92 ods. 2 O. s. p. vstúpil na miesto doterajšieho účastníka (navrhovateľa), teda vstúpil do práv a povinností pôvodného navrhovateľa. Účinky podaného návrhu týmto zostali zachované aj pre sťažovateľa. Navyiac aj v prípade posudzovania existencie zbytočných prietahov vo veci od okamihu podania návrhu na pripustenie zmeny účastníkov je nesporné, že konajúci súd o tomto návrhu zo dňa 18. 07. 2002 rozhodol až dňa 18. 06. 2004. (...)

Vo vzťahu k vyjadreniu konajúceho sudcu je potrebné uviesť, že sťažovateľ v žiadnom prípade nenamieta subjektívnu zodpovednosť tohto sudcu za daný stav v prejednávanej veci.

V súlade s ustálenou judikatúrou Ústavného súdu však personálne, resp. materiálne nedostatky konajúceho súdu nemôžu byť aj vzhľadom na povahu a účel označeného práva na ujmu sťažovateľa.

Odhlídnuc od vyššie uvedených skutočností je však potrebné uviesť, že je neprípustné, aby sa fyzická, resp. právnická osoba domáhala svojho práva prostredníctvom súdu od 22. 11. 1995, teda viac ako 9 rokov bez rozhodnutia súdu vo veci.“

3. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Jej prerokovanie na ústnom pojednávaní - vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou tohto základného práva - ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (m. m. I. ÚS 40/02, I. ÚS 41/03, I. ÚS 65/04).

II.

Z obsahu sťažnosti, jej príloh, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 12 C 864/98:

- 23. november 1995 - žalobca T. PK spol. s r. o. (ďalej len „žalobca“), podal na Okresnom súde Považská Bystrica žalobu proti O. M. a H. M., obaja bytom P., o zaplatenie 780 800 Sk s príslušenstvom, o ktorej Okresný súd Považská Bystrica konal pod sp. zn. 10 C 1876/95;
- 27. marec 1996 - žalobca namietal zaujatosť všetkých sudcov Okresného súdu Považská Bystrica;
- 20. august 1996 - Krajský súd v Banskej Bystrici uznesením sp. zn. 16 Nc 302/96 rozhodol, že okrem jednej sudkyne ostatní sudcovia Okresného súdu Považská Bystrica nie sú vylúčení z pojednania a rozhodnutia veci;
- 23. september 1996 - spis bol z Krajského súdu v Banskej Bystrici vrátený Okresnému súdu Považská Bystrica;
- 4. december 1996 - žalobca opätovne namietal zaujatosť všetkých sudcov Okresného súdu Považská Bystrica a spolu so svojim právnym zástupcom ospravedlnili ich neúčasť na pojednávaní 6. decembra 1996;
- 29. január 1997 - Krajský súd v Banskej Bystrici uznesením sp. zn. 16 Nc 975/96 rozhodol, že sudcovia Okresného súdu Považská Bystrica sú vylúčení z pojednávania a rozhodnutia veci a jej pojednanie a rozhodnutie prikázal okresnému súdu;
- 27. marec 1998 - Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) rozhodol o podanom dovolaní proti uzneseniu z 29. januára 1997 tak, že konanie zastavil;
- 29. apríl 1998 - spis bol z najvyššieho súdu vrátený Okresnému súdu Považská Bystrica;
- 5. jún 1998 - spis bol doručený okresnému súdu, ktorý konal vo veci pod sp. zn. 12 C 864/98;
- 26. apríl 1999 - okresný súd nariadil pojednávanie na 11. máj 1999;
- 10. máj 1999 - okresný súd účastníkom konania oznámil, že pojednávanie nariadené na 11. máj 1999 sa (bez uvedenia dôvodu) odročuje na neurčito;
- 11. máj 1999 - aj napriek predchádzajúcemu oznámeniu okresného súdu (o odročení pojednávania) sa konalo pojednávanie, ktoré bolo z dôvodu neprítomnosti účastníkov odročené na neurčito;
- 28. máj 2002 - okresnému súdu bolo doručené podanie sťažovateľky, ktorá žiadala o nariadenie pojednávania a ktorá sa v konaní sp. zn. 12 C 864/98 označila za odporcu;
- 11. jún 2002 - okresný súd si vyžiadal výpisy z obchodného registra týkajúce sa žalobcu a sťažovateľky a spisy z konaní Okresného súdu Považská Bystrica, v ktorých si žalobca

podľa oznámenia žalovaných z 15. februára 1996 duplicitne uplatňoval tú istú pohľadávku (spisy doručené okresnému súdu 1. júla 2002);

- 14. jún 2002 - okresný súd upozornil sťažovateľku, že v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 864/98 nie je účastníkom konania;

- 18. júl 2002 - sťažovateľka žiadala okresný súd o pripustenie zmeny na strane žalobcu z dôvodu, že jej ako postupníkovi bola postúpená pohľadávka uplatňovaná v konaní žalobcom;

- 14. jún 2004 - okresný súd uznesením rozhodol o zmene na strane žalobcu tak, že žalobcu nahradila v konaní sťažovateľka;

- 15. jún 2004 - okresný súd nariadil pojednávanie na 8. september 2004;

- 24. jún 2004 - žalovaní podali odvolanie proti uzneseniu zo 14. júna 2004;

- 7. júl 2004 - spis bol predložený Krajskému súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“), ktorý o odvolaní žalovaných konal pod sp. zn. 5 Co 324/04;

- 20. júl 2004 - okresnému súdu bol doručený návrh sťažovateľky na vydanie predbežného opatrenia, ktorým by sa žalovaným uložilo obmedzenie nakladať s nehnuteľnosťami v ich vlastníctve;

- 19. august 2004 - okresný súd vyzval sťažovateľku, aby doplnila svoj návrh na vydanie predbežného opatrenia pod hrozbou jeho odmietnutia;

- 25. august 2004 - sťažovateľka doplnila návrh na vydanie predbežného opatrenia;

- 8. september 2004 - pojednávanie bolo odročené na neurčito z dôvodu neprítomnosti účastníkov a z dôvodu, že spis sa nachádzal na krajskom súde, ktorý ešte nerozhodol o odvolaní žalovaných z 24. júna 2004;

- 30. september 2004 - krajský súd uznesením sp. zn. 5 Co 324/04 potvrdil uznesenie okresného súdu zo 14. júna 2004 o pripustení zmeny na strane žalobcu (uznesenie okresného súdu v spojení s uznesením krajského súdu nadobudlo právoplatnosť 25. októbra 2004);

- 14. október 2004 - spis bol z krajského súdu vrátený okresnému súdu;

- 3. február 2005 - okresný súd vydal uznesenie o predbežnom opatrení, ktorým žalovanému v I. rade uložil nenakladať s nehnuteľnosťami uvedenými vo výroku uznesenia do právoplatného rozhodnutia veci;

- 8. február 2005 - okresný súd nariadil pojednávanie na 4. marec 2005;

- 4. marec 2005 - pojednávanie bolo po vypočutí právnych zástupcov účastníkov a predložení listinných dôkazov žalovanými odročené na neurčito s tým, že právny zástupca sťažovateľky doručí okresnému súdu vyjadrenie k listinným dôkazom predloženým žalovanými, predloží žalovanými požadované listinné dôkazy a oznámi adresu svedka (konateľ a pôvodného žalobcu).

Od 8. júna 2005 sa spis nachádza na krajskom súde, ktorému bol predložený na konanie o odvolaní žalovaných proti uzneseniu o predbežnom opatrení z 3. februára 2005 vedené pod sp. zn. 5 Co 266/05.

III.

1. Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. (...)

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...).

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná (...).

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie vecí v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, I. ÚS 65/04).

Článok 48 ods. 2 ústavy ustanovuje právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov. Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním vecí na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K odstráneniu stavu právnej neistoty dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na naplnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet a právoplatne nerozhodli (m. m. I. ÚS 24/03, IV. ÚS 232/03). Priznanie práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (m. m. II. ÚS 21/01).

2. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní o zaplatenie 780 800 Sk s príslušenstvom vedenom pod sp. zn. 12 C 864/98, v ktorom sťažovateľka vystupuje ako žalobca, došlo k porušeniu jej základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu sa posudzovanie otázky, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov, posudzuje vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu, a to najmä podľa týchto troch

základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup, akým v konaní postupoval súd.

V súvislosti s hodnotením konania podľa uvedených kritérií ústavný súd konštatuje, že v prípade sťažovateľky došlo k procesnoprávnemu nástupníctvu (sukcesii), teda k zmene pôvodného účastníka konania na strane žalobcu, a to na základe singulárnej sukcesie (postúpenie pohľadávky). Keďže singulárna sukcesia (na rozdiel od univerzálnej sukcesie) nevyvoláva automaticky aj procesnoprávne nástupníctvo (sukcesiu), musel konajúci súd uplatňovanú zmenu svojim uznesením pripustiť. Na základe návrhu sťažovateľky z 18. júla 2002 okresný súd pripustil zmenu na strane žalobcu uznesením zo 14. júna 2004, ktoré bolo potvrdené uznesením krajského súdu z 30. septembra 2004. Právoplatnosťou tohto uznesenia okresného súdu (25. október 2004) sťažovateľka vstúpila do predmetného konania v tom štádiu, v akom sa nachádzalo pred zmenou účastníkov konania. Keďže pri zmene účastníkov nedochádza k vzniku nového procesnoprávneho vzťahu, ale k procesnoprávnemu nástupníctvu do už existujúceho procesnoprávneho vzťahu (m. m. I. ÚS 52/01), ústavný súd nemal pochybnosť o tom, že sťažovateľka môže uplatňovať právo na konanie bez zbytočných prieťahov aj pre štádium konania, ktoré tejto zmene predchádzalo.

2.1. Predmetom konania vedeného od 5. júna 1998 na okresnom súde pod sp. zn. 12 C 864/98, ktoré sa začalo podaním žaloby 23. novembra 1995 na Okresnom súde Považská Bystrica, je nárok sťažovateľky (nástupkyne po pôvodnom žalobcovi) na zaplatenie 780 800 Sk s príslušenstvom. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd sa nestotožňuje s tvrdením okresného súdu o právnej a skutkovej zložitosti veci. Ústavný súd je toho názoru, že predmetné občianskoprávne konanie vzhľadom na jeho predmet nemožno hodnotiť ako právne zložitú vec, a aj keď ústavný súd pripúšťa určitú možnosť faktickej zložitosti veci (dokazovanie ohľadne pravosti a odôvodnenosti podkladov osvedčujúcich poskytnutie peňažných prostriedkov žalovaným), súčasne konštatuje, že pri dobrej organizácii práce okresným súdom táto zložitosť nemala v konečnom dôsledku spôsobiť (od 5. júna 1998) doterajšie viac ako sedemročné trvanie konania, ktoré podľa názoru ústavného súdu nemožno ospravedlniť.

2.2. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správanie sťažovateľky, ktorá vstúpila do konania na základe právoplatného uznesenia (25. októbra 2004) okresného súdu o pripustení zmeny na strane žalobcu a jej predchodcu, ústavný súd v preskúvanom konaní nezistil žiadnu závažnú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným prietahom, teda doterajšia dĺžka napadnutého konania na okresnom súde nebola vyvolaná správaním sťažovateľky.

2.3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu, ktorý v predmetnej veci koná od 5. júna 1998 po tom, ako mu bola vec prikázaná na prejednanie a rozhodnutie rozhodnutím Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 16 Nc 975/96 z 29. januára 1997. V súvislosti s postupom okresného súdu ústavný súd konštatuje, že okresný súd bol v predmetnej veci nečinný, resp. nepreukázal vo veci relevantnú procesnú činnosť v období od 11. mája 1999 (na okresnom súde bolo pojednávanie, ktoré z dôvodu neprítomnosti účastníkov okresný súd odročil na neurčito) do 14. júna 2004 (okresný súd uznesením rozhodol o návrhu sťažovateľky z 18. júla 2002 o pripustení zmeny na strane žalobcu), t. j. najmenej 5 rokov.

V tomto období okresný súd neurobil žiaden procesný úkon smerujúci k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (okrem vyžiadania výpisu z obchodného registra), čo je základným účelom práva zaručeného v citovaných článkoch ústavy a dohovoru (m. m. I. ÚS 41/02, I. ÚS 65/04).

K prietahom pritom nedošlo v dôsledku zložitosti veci ani správania účastníkov, ale výlučne v dôsledku postupu okresného súdu.

V súvislosti s obranným tvrdením zákonnej sudkyne: *„Skutočnosť, že som vo veci nekonala priebežne je spôsobená objektívnymi okolnosťami spočívajúcimi v neprimeranom množstve vecí v mojom senáte (ako aj v iných senátoch tunajšieho súdu), v dôsledku čoho som nemala možnosť a nemám možnosť prejednávať veci bez zbytočných prietahov“*, ústavný súd konštatuje, že pri posudzovaní toho, či bolo porušené právo sťažovateľky na

prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov, posudzoval postup súdu, a nie to, či toto právo bolo porušené činnosťou (nečinnosťou) alebo postupom konkrétneho sudcu vybavujúceho danú vec. Preto pri posudzovaní odôvodnenosti sťažnosti nemožno prihliadnuť na skutočnosti označované ako objektívne vo vyjadrení zákonnej sudkyne okresného súdu.

V súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, ho nezaväzuje zodpovednosti za zbytočné priet'ahy v súdnom konaní. Nedostatočné personálne obsadenie súdu a vo väzbe na to neprimerané zaťaženie sudcov pri vybavovaní agendy, ktoré zákonná sudkyňa namietala, nepredstavujú dôvody, ktoré by mohli byť interpretované inak než technické a organizačné problémy, ktoré však nemôžu ísť na ťarchu účastníka, ktorý od súdu právom očakáva ochranu svojich práv bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (m. m. IV. ÚS 58/02). V tejto súvislosti ústavný súd už uviedol (m. m. I. ÚS 19/00, I. ÚS 28/01, I. ÚS 50/01, I. ÚS 108/02, I. ÚS 38/03), že nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté priet'ahy, a to len v tom prípade, ak sa za tým účelom prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote. Z vyjadrenia predsedu okresného súdu nevyplýva prijatie účinných opatrení. Skutočnosť, že okresný súd mal personálne problémy, ktoré nedokázal riešiť, nemôže byť pripočítaná na ťarchu účastníka konania a nemá povahu okolností, ktoré by vylučovali zodpovednosť súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný na rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil (m. m. I. ÚS 156/02, I. ÚS 65/04).

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto rozhodnutia.

3. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke ústavný súd v bode 2 výroku tohto rozhodnutia prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

4. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľka sa domáhala aj priznania primeraného finančného zadosťučinenia, z dôvodu, že *„je súkromným podnikateľom a absencia finančných prostriedkov znamená pre neho z hospodárskeho hľadiska katastrofálne následky. Pretrvávajúca právna neistota v označenom konaní ohľadom možnosti vysporiadať svoje právne a finančné vzťahy s odporcami prostredníctvom všeobecného súdu má pre neho v konečnom dôsledku vplyv na schopnosť plniť svoje finančné záväzky a následne na samotnú existenciu sťažovateľa. Uvedená právna neistota sťažovateľa je zvýraznená jeho nemalými výdajmi v súvislosti s uplatnením práva, samotnou výškou žalovanej pohľadávky a pretrvávajúcimi prietahmi v konaní“*.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je pre sťažovateľku dostatočným zadosťučinením. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať jej aj finančné zadosťučinenie podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľky vzhľadom na dlhodobú bezdôvodnú nečinnosť okresného súdu považuje za primerané vo výške 50 000 Sk.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto rozhodnutia.

5. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania v sume 9 342 Sk z dôvodu trov jej právneho zastúpenia advokátom JUDr. I. M., Ž.

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 13 ods. 8 prvej vety, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) platnej do 31. decembra 2004. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2004 je 4 534 Sk (1/3 výpočtového základu, ktorým je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2003 vo výške 13 602 Sk) a hodnota režijného paušálu je 136 Sk. Ústavný súd s poukazom na výsledok konania priznal právnenému zástupcovi sťažovateľky odmenu za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti) uskutočnené v roku 2004 v sume 9 070 Sk (2 x 4 534 Sk) po zaokrúhlení v súlade s § 25 vyhlášky a dvakrát náhradu režijného paušálu vo výške 272 Sk (2 x 136 Sk) v sume 9 342 Sk a za jeden úkon právnej služby (stanovisko k vyjadreniu okresného súdu) uskutočnený v roku 2005 v sume 2 501 Sk a režijný paušál 150 Sk (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb). Ústavný súd tak priznal sťažovateľke úhradu trov konania pred ústavným súdom v celkovej sume 11 993 Sk.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd o uplatnených trovách konania sťažovateľky rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto rozhodnutia.

6. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. júna 2005